

Ірина Миколаївна ЄПІФАНОВА

к.е.н., доцент, Національний університет "Одеська політехніка"

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4564-688X>

e-mail: epifodessa@gmail.com

Ангеліна Володимирівна ПАШКОВА

ст. викладач, Національний університет "Одеська політехніка"

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0974-8456>

e-mail: angelina_pashkova@ukr.net

ВПЛИВ ДАНИХ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Визначено, що в управлінні будь-яким підприємством у сучасних умовах господарювання його керівництву іноді буває важко прийняти ті чи інші рішення, адже цей процес супроводжується різними інформаційними потоками даних. Досліджено сутність фінансової звітності підприємства та визначено основні правові основи її регулювання, організації та ведення в Україні. Узагальнені якісні характеристики, яким сьогодні повинна відповідати фінансова інформація для прийняття адекватних рішень з боку керівництва підприємства. Обґрунтовано, що вичерпна та достатня фінансова інформація підприємства формується на базі внутрішньої й зовнішньої статистичної звітності, а саме на облікових та необлікових джерелах. Визначено, що прозора й достовірна інформація щодо всіх явищ і процесів, які відбуваються на підприємстві має велике значення для підготовки та прийняття управлінських рішень.

Ключові слова: фінансова звітність, управлінські рішення, прозорість, достовірність, майновий стан

ВСТУП

Багато підприємств в умовах свого функціонування на цільовому ринку потребують підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності з огляду на сучасні реалії у суспільстві. Вони прагнуть вдосконалити управління виробництвом, створити конкурентоздатну продукцію та залучити додаткові інвестиції. Проте для цього необхідна наявність такої інформаційної системи, яка здатна задовольнити запити всіх зацікавлених контрагентів для обґрунтування та прийняття відповідних управлінських рішень. Інструментом інформування в цих умовах стає фінансова звітність.

Саме за допомогою фінансової звітності можна побачити повну, неупереджену та достовірну інформацію з поточного стану й результатів функціонування підприємства. Крім того, фінансова звітність – надійне джерело аналітичних висновків щодо подальшого розвитку та прогнозування економічного потенціалу підприємства.

Досліджували роль фінансової звітності у процесі прийняття управлінських рішень такі відомі вчені, як С.А. Гаркуша, І.О. Гладій, О.О. Кустовська, Б. Нідлз, Н.І. Цегельник, Дж. Фостер, А.Д. Шеремет та ін. Окремі аспекти прийняття управлінських рішень розкрито у працях І.І. Демко, Л.А. Марущак, Г.Ф. Плаксієв, Н.І. Онищенко. Значні досягнення зазначених вище вчених стали основою подальшого дослідження проблем та формування висновків і пропозицій про вдосконалення фінансової звітності у прийнятті управлінських рішень. Відмітимо, що досвід зарубіжних підприємств у контексті складання і використання фінансової звітності представляє значний інтерес у теоретичному і практичному плані, але вітчизняні керівники повинні пам'ятати, що необхідно враховувати особливості розвитку і становлення економіки сучасної України у оптимізації інформації підприємства про свої фінансові дані.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У процесі дослідження застосовувалися такі методи: спостереження та аналізу (для вивчення категорії «фінансова звітність» та визначення її основних елементів), системний підхід (для дослідження проблем підвищення ефективності організації процесу формування інформаційної бази підприємств для висвітлення свого фінансового стану); моделювання (для визначення стану інформаційної фінансової системи підприємства та наочного її представлення).

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

З огляду на трансформаційні та глобалізаційні перетворення нині в суспільному просторі необхідно визначити сутність використовуваної підприємством у процесі управління облікової інформації, з'ясувати її основні елементи та узагальнити її значення для керівників у прийнятті ними управлінських рішень із забезпечення ефективності та сталого функціонування виробництва загалом.

РЕЗУЛЬТАТИ

Управляти будь-яким підприємством дуже складно, адже цей процес супроводжують різні інформаційні потоки даних, які ґрунтуються на оперативній і достовірній інформації, відображеній у звітності. Звітність – це джерело контролю стану досліджуваного об'єкта у частині кінцевих результатів, що визначають ступінь досягнення мети – прийнятті відповідних управлінських рішень [2].

Система управлінських рішень передбачає, що особливої ваги набувають саме фінансові рішення, наслідками прийняття яких є безпосередній чи опосередкований вплив на всі напрями діяльності підприємства: матеріальне забезпечення, виробництво, збутову політику, інвестиційну діяльність, кадровий менеджмент тощо. Фінансовими рішеннями можна назвати й ті рішення, від яких залежить рівень забезпечення під-

приємства фінансовими ресурсами для подальшого функціонування й розвитку, а також ефективного використання сформованого капіталу.

Правовими основами регулювання, організації, ведення фінансової звітності є Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [8], а також прийняті відповідні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку [6].

Під впливом фінансових рішень підприємством розробляється інвестиційна політика, відбувається пошук джерел фінансування бізнесу, підвищується ефективність основних бізнес-процесів. У зв'язку з цим постає проблема оцінювання ефективності даних рішень, яка повинна бути підтверджена точними розрахунками, якісно підбраною системою показників, заснованою на прогностичній цінності. Фінансова звітність, відображуючи всі суттєві зміни у структурі господарських засобів, джерел їх утворення, а також результатах фінансово-господарської діяльності, компонує та синтезує інформацію, необхідну користувачам для прийняття обґрунтованих дій [5].

Інформаційні потоки підприємств численні, але фінансова звітність займає в них особливе місце, адже вона допомагає оцінити фінансовий стан підприємства для різних зацікавлених груп користувачів. Фінансова звітність забезпечує також загальні інформаційні потреби широкого кола контрагентів підприємства (існуючих та потенційних інвесторів, працівників, кредиторів, клієнтів, урядових установ та громадськості), які покладаються на неї як на основне джерело фінансової інформації для того, аби прийняти відповідні економічні рішення. Варто наголосити, що за цих обставин кожним користувачем переслідуються суто свої специфічні інтереси і вже на цій основі розробляються відповідні висновки та узагальнення з метою прийняття правильних та ефективних управлінських рішень [1].

Отже, основна мета користувачів фінансової звітності – отримати достовірну інформацію про стан справ на підприємстві та на цій основі прийняти правильне, економічно доцільне рішення стосовно підприємства, яке неодмінно вплине на діяльність будь-якого суб'єкта господарювання. Це розкриває залежність процесу формування й подання даних фінансової звітності з рішенням користувачів.

Слід відмітити, що дані фінансової звітності – основа не тільки для оцінки результатів звітного періоду, але й для їх прогнозування. Так, інформацію про поточний фінансовий стан та загальні результати діяльності керівники підприємства використовують як «платформу» для прогнозування майбутньої фінансової стабільності чи нестабільності, ефективності виробничо-господарської діяльності, спроможності вчасно виконувати свої зобов'язання перед кредиторами, сплачувати дивіденди тощо. Аналітичні потреби користувачів, зі свого боку, задовольняються через відповідну структуру фінансових звітів (наприклад, у балансі статті розташовуються в порядку зростання їх ліквідності), надання зіставної інформації за звітний та попередній періоди. Фінансова звітність, завдяки своєму «насиченому» інформаційному об'єму, покликана задовольняти потреби її користувачів, які є змінними у часі. Ці обставини обумовили те, що фінансова ін-

формація повинна систематично вдосконалюватися та модернізуватися [10].

Приймаючи те чи інше управлінське рішення, керівник підприємства обов'язково має не тільки сальдово, але й поточно проаналізувати всі дані. На основі інформації про фінансові показники проводиться тільки сальдовий аналіз ефективності діяльності підприємства і виводяться загальні тенденції його розвитку. Але ж потрібно оцінити ще динаміку, місткість ринку та уподобання основних споживачів підприємства. Тож збір інформації про внутрішній стан підприємства і вплив зовнішнього середовища є також необхідним, а тому використовувати починають різні джерела інформації про фінансовий стан підприємства, які мають обліковий або необліковий характер.

До першої (облікової) групи джерел інформації включається [8]:

- бухгалтерська (фінансова) звітність;
- примітки до фінансової звітності;
- управлінська звітність;
- податкова звітність;
- облікова політика підприємства.

Додатковими (необліковими) джерелами інформації вважають:

- офіційну статистику;
- нормативну базу галузевих міністерств;
- спеціальні аналітичні агентства;
- матеріали аудиторських перевірок;
- бази даних великих підприємств;
- економічні періодичні видання;
- електронні сайти підприємств.

Об'єднавши всі дані до єдиної збалансованої системи, керівник забезпечує зацікавленим користувачам якісну інформаційну базу фінансового положення свого підприємства. Робиться це для того, щоб своєчасно виявити зони ризику виробничо-господарської діяльності і прийняти ефективні управлінські рішення.

Зважаючи на вищевикладене, різноманітні рішення апарату управління приймаються на основі інформації про фінансовий стан, результати діяльності та зміни у фінансовому стані підприємства. Тому інформаційні потреби й обумовили наступний склад фінансової звітності [4]:

- Форма № 1 «Баланс» (звіт про фінансовий стан) (тут відображено активи, зобов'язання та власний капітал підприємства на певну дату);
- Форма № 2 «Звіт про фінансові результати» (надається розкрита інформація про доходи, витрати і фінансові результати діяльності підприємства за звітний період);
- Форма № 3 «Звіт про рух грошових коштів» (де відображено надходження і видаток грошових коштів у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства у звітному періоді);
- Форма № 4 «Звіт про власний капітал» (розкрито повною мірою зміни всіх складових власного капіталу підприємства протягом звітного періоду);
- Форма № 5 «Примітки до річної фінансової звітності» (наведено показники й пояснення, які деталізують і обґрунтовують статті фінансових звітів, а також іншу інформацію, розкриття якої передбачено відповідними положеннями – стандартами);
- додатки до приміток до річної фінансової звітності.

Компонентами фінансової звітності відображаються різні аспекти господарських операцій і бізнес – процесів підприємства за звітний період, відповідна інформація попереднього звітного періоду, розкривається облікова політика та її зміни, що робить можливим ретроспективний та перспективний аналіз діяльності підприємства.

Сучасний ринок формує такі умови для результативної діяльності кожному господарюючому суб'єкту, коли потрібною стає інформація про економічних партнерів – конкурентів відповідної сфери діяльності. Тому прийняття оптимальних управлінських рішень, спрямованих зменшити витрати фінансових ресурсів, збільшити прибуток і ринкову вартість підприємства можливе лише за наявності вичерпної, достовірної, своєчасної і зрозумілої інформації. Проте фінансова звітність має містити тільки корисну інформацію, без зайвої деталізації. Численні помітки тільки ускладнюють процеси складання звітності й аналізу її показників, використання її в управлінні [7].

Незалежно від групи користувачів фінансової інформації, усі вони зацікавлені в її повноті, правдивості, неупередженості та своєчасності надання. Тож інформація фінансових звітів має відповідати зазначеним вимогам, а тому принципами її передачі є [9]:

- дохідливість – однозначне тлумачення користувачами за умови їх достатніх знань та зацікавленості у сприйнятті цієї інформації;

- доречність, що оцінює минулі, нинішні та майбутні події, підтверджує та корегує їхні дані в минулому;

- достовірність – відсутність помилок та перекручень, здатних вплинути на рішення користувачів цієї звітності.

У розрізі цього виняткової ролі набуває інформаційне забезпечення в процесах управління. Воно стає запорукою підвищеної уваги до даних фінансової звітності як основного джерела інформації про майновий та фінансовий стан підприємства, а також результати його виробничо-господарської діяльності за певні періоди функціонування на цільовому ринку. Приймати правильні фінансові управлінські рішення на рівні підприємства треба потрібно з використанням даних, які відповідають окремим правилам, вимогам і нормам та є зрозумілими та прийнятними для користувачів.

Саме тому мета підприємства – розробити таку облікову політику, яка стане підпорядковуватися потребам його власного внутрішнього менеджменту. Але, як правило, приймаючи певні управлінські рішення, менеджери не обмежуються лише внутрішньою фінансовою інформацією, а порівнюють її з подібними показниками конкурентів чи партнерів з бізнесу. Тому виникає потреба стандартизувати вимоги до фінансової інформації в рамках галузі, регіону й навіть – усієї економічної системи країни [3].

Отже, аналізуючи фінансовий стан підприємства, важливим стає таке інформаційне забезпечення, яке включає не лише дані фінансової звітності, а й всю внутрішню бухгалтерську документацію. З допомогою цього можна покращити якість вихідних аналітичних даних, необхідних для прийняття управлінських рішень.

Останнім часом помічено, що роль фінансової звітності значно підвищилась. Причинами такого є зміна

адресності звітності, розширення кола суб'єктів, які приймають інвестиційні та інші господарські рішення. Відповідно змінюються і вимоги до ведення фінансової звітності. Водночас акцентується увага на якості звітної інформації, що визначається реальністю, змістовністю, оперативністю даних та забезпечується методологічними основами її формування.

Взагалі система інформаційного забезпечення в обґрунтуванні та прийнятті управлінських рішень є безперервним та цілеспрямованим добром необхідних інформаційних показників, що використовуються для того, аби оцінити, проаналізувати, спланувати, а також підготувати відповідні управлінські рішення за всіма напрямками фінансово-господарської діяльності підприємства. Тобто фінансову звітність, яка ґрунтується на узагальнених даних обліку, можна розглядати як ланку зв'язку підприємства із зовнішнім середовищем [5]. Важливою перевагою інформаційного забезпечення управлінського апарату стає можливість контролювати показники фінансової звітності, що гарантує проведення систематичного та повного обліку активів, зобов'язань та капіталу підприємства.

У результаті забезпечується більш достовірна оцінка ринкової вартості підприємства і відповідно підвищуються його переваги на ринку капіталу, зростає курс випущених ним в обіг цінних паперів. Поєднання грамотного внутрішнього контролю із системою фінансової звітності підвищить рівень рентабельності господарських операцій і створить передумови для прийняття ефективних управлінських рішень.

У розрізі цього основними вимогами інформаційного забезпечення управлінських рішень вважатимуть [1]:

- підвищити якість поданої у формах звітності фінансової інформації, забезпечити її реальність та більшу придатність для економічного обґрунтування рішень і попередження ризику у виробничо-господарській та фінансовій діяльності підприємства;

- самостійно обирати облікову політику підприємства і подавати інформацію у найбільш зручному для користувачів вигляді;

- адаптувати систему звітності України до міжнародних стандартів, створити передумови для інтеграції України в систему міжнародного розподілу праці;

- подавати інформацію про результати фінансово-господарської діяльності підприємств та напрями їх розвитку не тільки національним, а й іноземним інвесторам для того, аби залучити додаткові інвестиції.

За належною організацією фінансового та управлінського обліку відповідно до міжнародних стандартів можна ефективно перевіряти фінансову діяльність підприємства. Фінансова звітність виступає за таких умов інструментом об'єктивної та достовірної оцінки фінансово-майнового стану, результатів діяльності та руху грошових коштів підприємства. А у подальшому вдосконаленні принципів складання, змісту форм фінансової звітності, можливості додаткового розкриття інформації підвищується її інформативність та значення.

ВИСНОВКИ

Діяльність будь-якого сучасного підприємства є ефективною та результативною тоді, коли воно має якісне інформаційне забезпечення. Інформація про ді-

лових партнерів, про найближчих конкурентів галузі, про потенційних та лояльних споживачів, про вигідних посередників та інше стає основою для прийняття правильних управлінських рішень. Наслідком цього для підприємства є зменшення витрат, зростання прибутку й укріплення конкурентних позицій у галузі.

Саме тому інформаційне забезпечення у процесах управління є визначальним, адже підвищена увага до фінансової звітності обумовлює вичерпність та досто-

вірність інформації про майновий та фінансовий стан підприємства, а також результати його виробничо-господарської діяльності за конкретні періоди. Пріоритетними напрямками наукових досліджень у сучасному економічному середовищі функціонування підприємства можна вважати розробку способів розширення інформаційного змісту фінансової звітності та впровадження інноваційних можливостей для зовнішніх та внутрішніх користувачів щодо її використання.

Список використаних джерел

1. Гаркуша С.А. Запровадження облікової звітності в систему управлінського обліку підприємства. *Інфраструктура ринку: Бухгалтерський облік, фінанси і аудит*. 2020. № 39. С. 375-378. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/39_2020_ukr/64.pdf
2. Гладій І.О. Управлінська звітність підприємства: принципи формування. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. № 23. С. 604–608. URL: <http://global-national.in.ua/archive/23–2018/118.pdf>
3. Демко І.І. Роль фінансової звітності для прийняття управлінських рішень. *Науковий клуб. Секція 8*. 2016. № 3. С. 16-24. URL: http://sophus.at.ua/publ/2016_03_31_lviv/sekcija_section_8_2016_03_31/rol_finansovoji_zvitnosti_dlja_prijnjattja_upravlinskikh_ri_shen/122–1–0–1836
4. Кустовська О.О. Роль облікової інформації в управлінні підприємством. *Розвиток соціально-економічних систем у гео економічному просторі: теорія, методологія, організація обліку та оподаткування: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Тернопіль, ТНТУ ім. І. Пулюя, 11–12 травня 2017 р.). Тернопіль. 2017. С. 93-95.
5. Марущак Л. Концептуальні основи формування інформаційних потоків стратегічного управлінського обліку. *Соціально-економічні проблеми й держава*. 2015. Вип. 2 (13). С. 237–244. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2015/15mlasuo.pdf>
6. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Наказ Міністерства України від 07.02.2013 р. № 73. *Офіційний вісник України*. 2013. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336>
7. Плахтій Т.Ф. Об'єкти якісного підходу в бухгалтерському обліку. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. 2016. № 1. С. 39–47.
8. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996–XIV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996–14>
9. Онищенко В.О. Статистична звітність підприємства у 2020 р. URL: <https://www.golovbukh.ua/article/7087-statistichna-zvtst-pdprimstva-u-2019-rots>
10. Цегельник Н.І. Формування облікової інформації з подальшим її відображенням у формах звітності підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. С. 63-72.

References

1. Harkusha S.A. Introduction of accounting reporting in the system of management accounting of the enterprise. *Market infrastructure: Accounting, finance and audit*. 2020. № 39. pp. 375-378. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/39_2020_ukr/64.pdf (in Ukrainian).
2. Hladii I.O. Management reporting of the enterprise: principles of formation. *Global and national economic problems*. 2018. № 23. pp. 604–608. URL: <http://global-national.in.ua/archive/23–2018/118.pdf> (in Ukrainian).
3. Demko I.I. The role of financial reporting for management decisions. *Science club. Section 8*. 2016. № 3. pp. 16-24. URL: http://sophus.at.ua/publ/2016_03_31_lviv/sekcija_section_8_2016_03_31/rol_finansovoji_zvitnosti_dlja_prijnjattja_upravlinskikh_ri_shen/122–1–0–1836 (in Ukrainian).
4. Kustovska O.O. The role of accounting information in enterprise management. *Development of socio-economic systems in the geoeconomic space: theory, methodology, organization of accounting and taxation: materials of the International scientific-practical conference* (Ternopil, TNTU named after I. Puluii, May 11–12, 2017). Ternopil. 2017. pp. 93-95. (in Ukrainian).
5. Marushchak L. Conceptual bases of formation of information flows of strategic management accounting. *Social and economic problems and the state*. 2015. Issue 2 (13). pp. 237–244. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2015/15mlasuo.pdf> (in Ukrainian).
6. National Regulation (standard) of accounting 1 “General requirements for financial reporting”. Order of the Ministry of Finance of Ukraine dated February 7, 2013 № 73. *Official Bulletin of Ukraine*. 2013. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336> (in Ukrainian).
7. Plakhtii T.F. Objects of a qualitative approach in accounting. *Bulletin of Zhytomyr State Technological University*. 2016. № 1. pp. 39–47 (in Ukrainian).
8. On accounting and financial reporting in Ukraine: Law of Ukraine of 16.07.1999 № 996–XIV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996–14> (in Ukrainian).
9. Onyshchenko V. Statistical reporting of the enterprise in 2020. URL: <https://www.golovbukh.ua/article/7087-statistichna-zvtst-pdprimstva-u-2019-rots> (in Ukrainian).
10. Tsehelnik N.I. Formation of accounting information with its subsequent reflection in the reporting forms of the enterprise. *Efficient economy*. 2020. № 5. pp. 63–72. (in Ukrainian).

Iryna YEPIFANOVA

PhD in Economics, Associate Professor, Odessa Polytechnic National University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4564-688X>

e-mail: epifodessa@gmail.com

Anhelina PASHKOVA

senior lecturer, Odessa Polytechnic National University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0974-8456>

e-mail: angelina_pashkova@ukr.net

INFLUENCE OF DATA OF ENTERPRISE'S FINANCIAL STATEMENTS ON CREATING THE EFFECTIVE MANAGEMENT DECISIONS

It is determined that when managing any enterprise in modern business conditions, it is sometimes difficult for its management to make certain decisions, because this process is accompanied by different information data flows, which are based on operational and reliable information reflected in the reporting. The essence of the financial statements of the enterprise is studied and the main legal bases of its regulation, organization and management in Ukraine are determined. Generalized qualitative characteristics that financial information must meet today to make adequate decisions by the company's management. Therefore, coordinated and organized information support determines the effective information service of an individual business entity, as well as its partners, competitors and consumers. It is revealed that the full satisfaction of the information needs of the latter becomes the main source of financial information when making various economic and social decisions. Thus, the company has the opportunity to reduce the cost of various resources, increase profitability and improve competitiveness in the target market. It is substantiated that comprehensive and sufficient financial information of the enterprise is formed on the basis of internal and external statistical reporting, namely on accounting and non-accounting sources. There is also a list of documents that are the main in the preparation of management reports of any modern enterprise. Attention is also focused on the fact that the data from the financial statements reflect information about all the property of the enterprise and the sources of its formation. It is determined that transparent and reliable information about all phenomena and processes that occur in the enterprise is of great importance for the preparation and adoption of management decisions.

Keywords: financial reporting, management decisions, transparency, reliability, property status